

بهبود زنجیره ارزش محصول خرما با استفاده از آموزش‌های مهارتی کشاورزی

محمد جلالی نسب^۱، شهرام مقدس فریمانی^۲،

فارغ التحصیل کارشناسی ارشد پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

mohamad.jalalinasab@gmail.com

^۳استادیار موسسه آموزش عالی علمی کاربردی و مهارتی جهادکشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

shmfarimani@yahoo.com

چکیده

یکی از محصولات مهم کشاورزی خرما است که دارای ارزش غذایی فراوان می‌باشد. علی‌رغم این‌که، ایران در زمینه تولید خرما جز چهار کشور اول دنیا است اما متوسط عملکرد تولید و صادرات این محصول از جایگاه مناسبی برخوردار نیست. یکی از راهکارهای بهبود کیفیت در تولید و عرضه خرما، توجه به زنجیره ارزش این محصول است. تحول و دگرگونی در کمیت و کیفیت این محصول بدون تغییر در رفتار باغداران و دیگر ذی‌نفعان زنجیره حاصل نخواهد شد که آن از طریق بکارگیری و اشاعه فناوری‌ها و اطلاعات نوین علمی در قالب فعالیتهای آموزشی حاصل خواهد شد. هدف این پژوهش بررسی نحوه بهبود زنجیره ارزش محصول خرما با استفاده از آموزش‌های مهارتی کشاورزی است. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که هر چقدر ذی‌نفعان زنجیره از سطح دانش فنی و آموزش‌های مهارتی بیشتری برخوردار باشد، قادر خواهند بود پویایی و تحول تکنولوژیک در زنجیره ارزش محصول خرما ایجاد کرده و سبب افزایش ظرفیت تولید، صادرات و توان رقابت در بازارهای بین‌المللی گردند.

واژه‌های کلیدی: خرما، زنجیره ارزش، آموزش مهارتی کشاورزی

Using agricultural skills training for Improving the value chain of the date

Mohammad Jalalinasab

M.Sc. Graduated, Rural Development, Department of Agriculture and Natural Resources, University of Tehran, Tehran, Iran
mohamad.jalalinasab@gmail.com

Shahram Moghaddas Farimani

Assistant Prof. of Institution of Technical and Vocational Higher Education, Agriculture Jihad, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran
Shmfarimani@yahoo.com

Abstract

One of the important agricultural products is the date that has great nutritional value. Despite the fact that Iran is only the first four countries in the field of date production, the average production and export performance of this product is not well-suited. One of the ways to improve quality in the production and delivery of dates is to pay attention to the value chain of this product. Changes in the quantity and quality of this product will not be achieved without changing the behavior of gardeners and other stakeholders which will be achieved through the use and dissemination of new scientific information technologies and information in the form of educational activities. The purpose of this study is to investigate how to improve the value chain of date products using agricultural skills training. The results of the research show that, As far as the chain stakeholders are concerned, the level of technical knowledge and skills training should be greater, they will be able to create the dynamics technological and transformation in the value chain of the date product, the dynamics and technological transformation, and increasing production capacity, exports and competitiveness in international markets.

Key words: Date, Value chain, Agricultural skills training

مقدمه

بنگاهها به دنبال راهی هستند تا با ایجاد مزیت رقابتی و کاهش هزینه‌های تولید در بازارهای هدف نسبت به رقبا سهم بیشتری داشته باشند. مدل زنجیره ارزش، ابزار مناسبی بود که برای ارزیابی و تعیین حوزه‌های کسب و کار معرفی گردید (رضایی و هکاران، ۱۳۹۴). زنجیره ارزش، به عنوان ابزاری راهبردی نشان دهنده مجموعه فعالیت هایی است که برای ایجاد ارزش صورت می‌گیرد (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از محصولات مهم که در زنجیره ارزش باید مورد توجه قرار گیرد، خرما است. اگرچه در زمینه تولید خرما، ایران مقام دوم را در جهان دارد اما در زمینه عملکرد تولید و صادرات خرما، جایگاه مناسبی ندارد. تنها راه نجات از این وضعیت، توجه به تمامی حلقه‌های تولید، آموزش، بسته بندی، ایجاد صنایع تبدیلی، بازاریابی و صادرات در زنجیره ارزش محصول خرما است (عبداللهی، ۱۳۷۹). در این بین آموزش همواره به عنوان وسیله ای مطمئن در جهت بهبود کیفیت عملکرد و حل مشکلات مدنظر قرار می‌گیرد و فقدان آن نیز یکی از مسائل اساسی و حاد هر زنجیره را تشکیل می‌دهد. بدین جهت به منظور تجهیز نیروی انسانی زنجیره و یا سازمان، و بهسازی و بهره گیری هر چه موثرتر از این نیرو، بی شک آموزش یکی از مهمترین و موثرترین تدابیر و عوامل برای بهبود امور یک زنجیره به شمار می‌رود (جلیلوند، ۱۳۸۸). بنابر این به منظور بالا بردن کارایی، آگاهی های علمی و فنی، توان اقتصادی و برخورداری از زندگی مرفه عوامل زنجیره ارزش خرما، ابتدا بایستی نیازسنجی های لازم به عمل آید و سپس آموزش‌های مهارتی لازم به کلیه افراد مرتبط ارائه شود.

مرور ادبیات

به طور کلی زنجیره ارزش، زنجیره ای است که همه فعالیت های مرتبط با جریان کالا و تبدیل مواد، از مرحله تهیه ماده اولیه تا مرحله تحویل کالای نهایی به مصرف کننده را شامل می‌شود (ملک اخلاق و همکاران، ۱۳۹۱). ارتقای سطح کارایی این زنجیره به آموزش و مهارت بستگی دارد زیرا کارکنان در پرتو آموزش صحیح است که می‌توانند وظایف خود را به نحو مطلوب انجام دهند و منجر به بهبود یک زنجیره شوند (جلیلوند، ۱۳۸۸). با توجه به اینکه تحقیق حاضر به بررسی زنجیره ارزش خرما با استفاده از آموزش های مهارتی کشاورزی پرداخته است لذا به نتایج برخی از پژوهش های پیشین در رابطه با آموزش و زنجیره ارزش به صورت مختصر اشاره می‌شود: در تحقیقی Tabatabaeifar در سال ۲۰۰۲، به شناسایی نیازهای آموزشی و ترویجی پنبه کاران شهرستان گرمسار پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد که بین متغیرهای مستقل سطح سواد، سطح زیر کشت پنبه و استفاده از برنامه های آموزشی-ترویجی با متغیر میزان نیازهای آموزشی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین، بین متغیرهای مستقل سن، شرکت در کلاسهای آموزشی و استفاده از نشریات و مجلات آموزشی با میزان نیازهای آموزشی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. همچنین، متغیر شرکت در کلاسهای آموزشی - ترویج تأثیر منفی بر متغیر وابسته و متغیرهای سطح زیر کشت پنبه و استفاده از مجلات و نشریات آموزشی تأثیر مثبتی بر متغیر وابسته میزان نیازهای آموزشی ترویجی داشت.

در پژوهشی Suvedi et al. در سال ۲۰۱۰، به بررسی نیازهای آموزشی کشاورزان میسینگان پرداختند. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان داد که مهارت بازاریابی و کسب و کار تجاری، روشهای کشاورزی پایدار، مدیریت و نگهداری از حیوانات اهلی، کود و مواد شیمیایی، آفات و بیماریها، تولید محصول، مدیریت مزرعه و قوانین و مقررات به ترتیب مهمترین نیازهای آموزشی کشاورزان بودند. این نیازها ۸/۷۳ درصد نیازهای کشاورزان را تشکیل دادند.

در تحقیق Kheiri در سال ۲۰۱۲، در بررسی نیازهای آموزشی زیتون کاران روستای ویاپه شهرستان رودبار ضمن تأکید بر اهمیت نیازسنجی آموزشی و تأثیر مثبت آن بر تولید، بیان شده است که دانش باغدارانی که در کلاسهای آموزشی - ترویجی شرکت داشته اند از افرادی که در این کلاسها شرکت نکرده اند، بیشتر بوده است. اما به طورکلی باغداران به کلاسهایی در خصوص مبارزه با آفات و بیماریها و آبیاری به ویژه آبیاری قطره ای نیاز دارند.

در پژوهش Ghasemi and Tabaraei در سال ۲۰۰۵، با بررسی نیازهای آموزشی خودکاران استان خراسان شمالی و عوامل مؤثر بر آن، دریافتند که سطح درآمد خانواده ها، میزان بهره گیری و استفاده از وسایل جمعی و تجربه کاری ارتباط معنی داری با میزان نیازهای آموزشی نداشته، در حالی که سطوح مختلف سواد و برخورداری از خدمات ترویجی در کلیه مراحل تولید نخود تأثیر معنی داری داشته است.

محترمی در پژوهش خود در سال ۱۳۸۲، تحت عنوان تأثیر فناوری اطلاعات بر زنجیره ارزش سازمانی، به این نتیجه دست یافتند که رویکرد زنجیره ارزش در تحلیل فعالیتهای درون سازمانی، ابزاری مؤثر در شناخت نقاط ضعف و قوت و تصمیم گیری در مورد هر یک از این فعالیت ها است. این زنجیره از دو سو با مؤثرترین عوامل محیطی، یعنی تامین کنندگان و مشتریان مرتبط می شود.

طیبی و اربابیان در پژوهش خود در سال ۱۳۸۲، تحت عنوان اثرات بلند مدت و کوتاه مدت آموزش عالی بر عرضه صادرات صنعتی ایران، به این نتیجه دست یافتند که آموزش از جمله عواملی است که در بلند مدت بر عرضه صادرات صنعتی تأثیر مثبت و معنی داری دارد، به گونه ای که تولید و عرضه کالاهای صادراتی حساسیت قابل توجهی نسبت به ارتقای سطح آموزش و ارتقای مهارت های فنی دارد.

غفاری و همکاران در مطالعه خود در سال ۱۳۹۳، تحت عنوان نقش زنجیره ارزش در ارتقای کیفیت خدمات سلامت به این نتیجه دست یافتند که زنجیره ارزش با نگاهی سیستمیک کلیه مولفه های کلیدی در ارائه خدمات مطلوب و باارزش برای بیماران را فراهم آورده و می تواند ابزاری مهم برای مدیران در راستای برنامه ریزی و ارتقای کیفیت محسوب شود.

نتایج حاصل از این بررسی ها نشان می دهد در جهان امروز، آنچه بیشتر از همه دارای اهمیت است، نیروی انسانی و تربیت نیروی انسانی است. کشوری که نتواند مهارت ها و دانش مردمش را توسعه دهد و از آن در اقتصاد ملی به نحو موثری بهره برداری کند، قادر نیست هیچ چیز دیگری را توسعه بخشد. بنابراین چنانچه کارکنان یک زنجیره، آموزش مرتبط با شرح وظایف ببینند بهتر می توانند در ارتقا سطح کارایی سهم باشند.

روش شناسی تحقیق

در این پژوهش به منظور گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه ای و جستجوی اینترنتی استفاده شده است و برای جستجوی مقالات و مدارک مرتبط از دو کلید واژه اصلی «زنجیره ارزش» و «آموزش» استفاده شده است و پس از بررسی به ترتیب عنوان، چکیده، مقدمه، و سایر بخش های مقاله ارائه گردید.

نتایج و بحث

• خرما:

خرما از محصولات مهم کشاورزی کشور است که با داشتن میزان قند بالا، مقادیر مناسبی از ویتامین ها و مواد معدنی به عنوان غذای اصلی برای خانواده های کم درآمد به شمار می آید. همچنین در ایجاد اشتغال و درآمد برای مردم مناطق خرماخیز کشور نقش بسزایی ایفاء میکند. خرمای مضافتی از ارقام خرمای تجاری کشور است که عمدتاً در استان کرمان کشت میشود. خرمای مضافتی به دلیل رطوبت بالا باید به محض رسیدن، برداشت و تحت شرایط خاصی نگهداری شود. خصوصیات فیزیکی و ترکیب شیمیایی میوه خرمای مضافتی در مرحله رطب، متفاوت از سایر مراحل رسیدگی میوه است. داشتن اطلاعات در زمینه ترکیب شیمیایی میوه خرمای مضافتی در درجه بندی، نگهداری و فرآوری آن حائز اهمیت است. به عنوان مثال، میزان رطوبت محصول در کیفیت آن مؤثر است. میزان رطوبت بالا در فساد و ترشیدگی و میزان رطوبت پائین در خشکی محصول و عدم پذیرش آن توسط مصرف کننده نقش دارد. رطب مضافتی به دلیل دارا بودن کیفیت مطلوب و بازارپسندی به سرعت مصرف میشود ولی این رقم خرما با اعمال حداقل عملیات آماده سازی و بسته بندی می

شود. عدم آشنایی کشاورزان با خصوصیات فیزیکی، شیمیایی، مسائل برداشت و پس از برداشت رطب مضافتی باعث افزایش میزان ضایعات و عدم پیشرفت صادرات این محصول شده است. بنابراین با شناخت ترکیب شیمیایی رطب مضافتی می توان آن را به طور مؤثر نگهداری کرده و از فساد و ترشیدگی آن جلوگیری نمود. به عنوان مثال، یکی از روش هایی که با آن میتوان عمر نگهداری خرما را افزایش داد، کاهش تعداد میکروب ها در محصول با عملیات شستشو است. بررسی چگونگی تمیزکردن سطح خارجی خرما با توجه به اینکه محصول از نظر کیفیت تغییر نکند و شرایط بهتر نگهداری آن فراهم گردد، نیاز به بررسی روش های مختلف دارد که این روش ها بر مبنای ترکیب شیمیایی و خصوصیات خرما از نظر رطوبت، شکل ظاهری و غیره تعیین میشود (گلشن تفتی و همکاران، ۱۳۹۴).

• ترکیب شیمیایی و ارزش تغذیه ای خرما.

خرما از ۷۵ درصد مواد قندی و کربوهیدرات تشکیل شده است علاوه بر این، حاوی ۲ درصد پروتئین، ۲/۵ درصد چربی، ۱/۲ درصد مواد معدنی و مقدار کافی از ویتامین های A، B و C می باشد. بخش خوراکی خرما بسیار شیرین و خوش طعم است و حدود ۵۰-۸۸ درصد از وزن خرما را به خود اختصاص می دهد. املاح موجود در خرما شامل آهن، منگنز، کلسیم، فسفر، سدیم، پتاسیم و مس است (اشرف جهانی، ۱۳۸۵). یک وعده خرما (حدود ۱۰۰ گرم)، حاوی ۲۴۰ میلی گرم پتاسیم است که این میزان بیشتر از مقدار پتاسیم گزارش شده در موز است (Alshahib & Marshall, 2003).

• زنجیره ارزش:

زنجیره ارزش، مجموعه ای از عملیات هایی است که در یک صنعت به صورت زنجیرگونه انجام می پذیرد تا به خلق ارزش منجر شود. محصولات از میان حلقه های این زنجیر عبور می کنند و در هر حلقه ارزشی به محصول نهایی افزوده می گردد (رضایی و هکاران، ۱۳۹۴). رویکرد زنجیره ارزش در تحلیل فعالیت های درون سازمانی، ابزاری مؤثر در شناخت نقاط ضعف و قوت و تصمیم گیری در مورد هر یک از فعالیت ها است. این زنجیره از دو سو با مؤثرترین عوامل محیطی، یعنی نهاده ها و مشتریان مرتبط می شود. ارزش های تعریف شده در یک زنجیره ارزش، به دو گروه اصلی ارزش های محسوس (تمام مبادلات کالاها، خدمات یا درآمد شامل تمام معاملات که دربرگیرنده قراردادها، برگه های رسید، رسید درخواست ها، درخواست برای طرح ها، تاییدیه ها و پرداخت ها) و ارزش های نامحسوس (دانش و مزایا) تقسیم می شوند. بر اساس مطالعات مرکز نوآوری تجاری، نه مورد از مهم ترین شاخص های غیر مالی که در ایجاد ارزش نقش مهمی دارند، عبارت اند از: ۱. نوآوری؛ ۲. کیفیت؛ ۳. ارتباط های مشتری؛ ۴. قابلیت های مدیریت؛ ۵. قراردادها؛ ۶. فناوری و فاوا؛ ۷. ارزش نام تجاری؛ ۸. ارتباط های کارمندان؛ ۹. موضوع های جامعه و محیطی (جدول ۱) (منصوری و ریاضی، ۱۳۹۲).

مایکل پورتر اندیشمند حوزه کسب و کار، در سال ۱۹۸۵ مدل زنجیره ارزش را ارائه داد. بر اساس این مدل، فعالیت های دخیل در سازمان های تولیدی و خدماتی را می توان به دو بخش فعالیت های اصلی و فعالیت های حمایتی تقسیم کرد. از دیدگاه پورتر فعالیت های اصلی آن دسته از فعالیت هایی است که انجام آن ها سبب ارتقای ارزش محصول می شود که شامل تدارکات و ورودی، عملیات تولیدی و خدماتی، تدارکات خروجی، بازاریابی و فروش و خدمات پس از فروش است و فعالیت های حمایتی آن دسته از فعالیت های مربوط به امور داخل سازمان است که شامل زیر ساخت های سازمانی، مدیریت منابع انسانی و تحقیق و توسعه است که جدول زیر بیانگر آن است (منصوری، ۱۳۸۸).

جدول ۱) مدل زنجیره ارزش مایکل پورتر

فعالیت ها	کلی
اصلی	تدارکات ورودی عملیات تولیدی و خدماتی تدارکات خروجی بازاریابی و فروش خدمات پس از فروش
حمایتی	زیر ساخت های سازمانی (حسابداری، مالی و مدیریت) مدیریت منابع انسانی تحقیق و توسعه

در نهایت می توان گفت زنجیره ارزش به سمت درک محتوای فعالیت های داخلی سازمان که برای مصرف کنندگان ارزش ایجاد می کند، می رود و یک رویکرد جامع است و مدیریت هر یک از اجزای سازمان را در برمی گیرد. مهم ترین عوامل از دید زنجیره ارزش عبارت اند از: سطح مشتری گرایی خدماتی که ارائه می شوند، سطح مشارکت مصرف کننده و عدم قطعیتی که فرآیند اصلی با آن روبرو است (غفاری و همکاران، ۱۳۹۳).

• **ذینفعان زنجیره ارزش:**

ذی نفع، شخص یا سازمانی است که فعالانه در یک پروژه یا فعالیت شرکت دارد. در نگاهی کلی تر، ذی نفعان، موجودیت ها، گروه ها و افرادی هستند که بر سازمان اثر می گذارند یا از آن اثر می پذیرند و طیف وسیعی را شامل می شوند؛ از کارکنان، مشتریان، شرکای تجاری و جوامع محلی گرفته تا محیط زیست، رسانه ها، نهادهای مردمی، شهروندان و دولت. امروزه در ادبیات مدیریت، تئوری ذی نفعان صحبت از این می کند که سازمان بایستی نه فقط به سهام داران خود، بلکه به تمامی ذی نفعان خود و انتظارات آنها توجه کند (طهماسبی، ۱۳۹۴). ذی نفعان، مخاطبان آموزشهای مهارتی در زنجیره ارزش هر محصول می باشند که بایستی برای هر کدام از آنها با توجه به نیازسنجی های علمی، آموزش های مهارتی ویژه تدوین و اجرایی گردد.

• **آموزش:**

آموزش به معنی آموختن، یاد دادن و تعلیم در برابر تربیت می باشد (معین، ۱۳۸۵). آموزش تجربه ای است مبتنی بر یادگیری و به منظور ایجاد تغییرات نسبتا پایدار در فرد، تا او را قادر به انجام کار و بهبود بخشی توانایی ها، تغییر مهارت ها، دانش، نگرش و رفتار اجتماعی نماید. بنابراین آموزش به مفهوم تغییر دانش، نگرش و تعامل با همکاران است. آموزش مستلزم استفاده از برنامه های پیش بینی شده ای است که شایستگی های موجود در کارکنان را تقویت و موجب کسب دانش، مهارت و توانایی های تازه در فرد می گردد، به گونه ای که بهبود عملکرد شغلی را تسهیل می نماید (جوادین، ۱۳۸۱).

• **آموزش کشاورزی:**

الفرد مارشال، اقتصاد دان بزرگ بیان میکند که " علم و دانش قدرتمندترین موتور تولید است ". اقتصاددانان بر این باورند تواناییهای انسان بر اثر دانایی کسب میشوند و توان اکتسابی مانند دیگر کالاهای سرمایه ای است که برای آن باید سرمایه گذاری نمود. تعیین نقش

¹Stakeholder

سرمایه انسانی در اقتصاد به طور اعم و در بخش کشاورزی به طور اخص، از ضروریترین نیازهای اقتصادی کشورهای جهان سوم است. از آنجا که بخش کشاورزی یکی از بخشهای مهم اقتصاد کشورها میباشد و همچنین، به دلیل به کارگیری حداکثر از منابع اولیه تولید (زمین و آب) با محدودیت این منابع برای افزایش تولید مواجه هستیم، بنابراین، تنها راه افزایش تولید، توسعه منابع انسانی و افزایش سطح آگاهی و مهارت کشاورزان از طریق آموزش کشاورزی است.

آموزش کشاورزی به عنوان بخش مولد دانش و مهارت میتواند با بررسی نیازهای آموزشی کشاورزان و با طراحی یک برنامه ریزی صحیح رسالت خود را در بخش کشاورزی به خوبی ایفا کند.

یکی از راه حل‌های مناسب جهت برون رفت از مسایل و مشکلات بخش کشاورزی، آگاه ساختن و تجهیز کشاورزان به مهارت و دانش در مراحل مختلف تولید است. این امر جز از راه آموزش دادن این دانش و مهارتها به واسطه آموزش کشاورزی متناسب با نیازهای واقعی بهره برداران و منطبق با شرایطی خاص آنها میسر نخواهد بود. بنابراین، اولین و اساسی ترین گام در تدوین و اجرای برنامه آموزشی، اجرای صحیح و مبتنی بر واقعیت فرایند نیازسنجی است. در حقیقت، نیازسنجی سنگ زیرین ساختمان آموزش است و هر قدر این سنگ زیرین بنیانی تر و مستحکم تر باشد، بنای آن محکم تر و آسیبناپذیر خواهد بود (امیری و همکاران، ۱۳۹۵).

• دلایل نیاز به آموزش ذی نفعان در یک زنجیره محصول:

- می توان عواملی را که آموزش ذینفعان زنجیره ارزش محصول را ضروری ساخته است، به قرار زیر دسته بندی کرد:
- شتاب فزاینده علوم بشری در تمام زمینه ها
- پیشرفت روزافزون تکنولوژی
- پیچیدگی زنجیره
- روابط انسانی و مشکلات انسانی
- ارتقاء و ترفیع کارکنان
- اصلاح عملکرد شغلی
- بهره وری و کاهش حوادث کاری
- نیازهای تخصصی و حرفه ای نیروی انسانی

نتیجه گیری

در جامعه ای که به سرعت در حال دگرگونی است، آموزش کارکنان نه تنها مطلوب است بلکه فعالیتی است که هر زنجیره ارزش باید برایش منابعی را در نظر بگیرد تا همواره منابع انسانی کارآمد و مطلعی در اختیار داشته باشد به عبارت روشن تر، ایجاد مهارت از طریق گسترش دامنه آموزش و تشکیل سرمایه انسانی در فرایند تولید، رشد اقتصادی و سپس، جهش صادرات را در پی خواهد داشت. برنامه های آموزش کارکنان در یک سازمان می تواند نیاز به نیروی انسانی متخصص را در آینده رفع کند و تضمینی برای حل مشکلات کارکنان باشد.

بر اساس مدل مایکل پورتر، زنجیره ارزش محصول خرما میتواند شامل تامین کنندگان نهاده ها، خرماکاران، بسته بندی کنندگان خرما، فروشندگان و مصرف کنندگان باشد که هر کدام به نوعی در این زنجیره دخالت دارند و از ذینفعان زنجیره خرما هستند. به منظور بهبود زنجیره ارزش خرما لازم است آموزش هایی در هر یک از بخش ها انجام شود تا نقص ها و کاستی ها برطرف گردد. هدف از آموزش مهارتی خرماکاران در زنجیره ارزش این محصول، تربیت افرادی متخصص و دلسوز می باشد که بتوانند: از اتلاف منابع جلوگیری کنند (مدیریت بهره وری)، خرما را با کیفیت تری تولید کنند (مدیریت کیفیت)، با سرعت بیشتری تولید کنند (مدیریت زمان)، برخورد بهتر و صحیح تری با موانع و محدودیت ها داشته باشند (مدیریت راهبردی)، به دنبال کشف بهره برداری از منابع جدید باشند (اخلاقیت و

نوآوری)، بهره برداری صحیح را فرا گرفته باشند (مدیریت بهره وری). به عنوان مثال میتوان با دادن آموزش های مناسب به خرماکاران در زمینه مصرف، از هدر رفتن نهاده ها جلوگیری کرد و میزان عملکرد را افزایش داد یا با دادن آموزش های لازم به بسته بندی کنندگان خرما در زمینه بسته بندی، باعث جذب مشتریان بیشتر شد یا از طرفی با دادن آموزش هایی در زمینه فواید خرما، تمایل به مصرف این محصول را در مصرف کنندگان افزایش داد. لذا آموزش نقش چشمگیری در بهبود زنجیره ارزش محصول خرما دارد که به منظور تحقق این امر ابتدا باید نیازسنجی های لازم از ذینفعان زنجیره انجام شود و سپس متناسب با نیاز آموزشی، برنامه های آموزشی لازم برای بهبود زنجیره ارزش محصول خرما، تهیه و تدوین گردد.

مراجع

۱. امیری، ح.، چیدری، م. و عباسی، ع. ۱۳۹۵. بررسی نیازهای آموزشی انجیرکاران شهرستان پلدختر پیرامون بازاریابی و فرآوری انجیر. مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. دوره ۲-۴۷ شماره ۲.
۲. سید جوادین، س. ۱۳۸۱. مبانی و کاربردهای مدیریت منابع انسانی و امور کارکنان. تهران. نگاه. چاپ اول.
۳. جلیلود، ا. ۱۳۸۰. ضرورت و نقش آموزش در بهسازی نیروی انسانی و توسعه. ماهنامه مدت. دانشگاه تهران. شماره ۷۲.
۴. رضایی، ع.، سلیمانی، ح. و موسوی، س. ۱۳۹۴. تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش. چهارمین کنفرانس ملی و دومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت.
۵. طبیبی، ک. و اربابیان، ش. ۱۳۸۲. اثرات بلند مدت و کوتاه مدت آموزش عالی بر عرضه صادرات صنعتی ایران. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران. شماره ۱۶.
۶. طهماسبی، ه. ۱۳۹۴. مسئولیت اجتماعی سازمان ها، یک الزام در مسیر توسعه پایدار. اخبار مهندسی صنایع ایران.
۷. عبداللهی، ا. ۱۳۷۹. صادرات خرما، موانع و راهکارها. مجله زیتون. ۱۴۴.
۸. غفاری، م.، یارمحمدیان، م.، خرسانی، ا. و علاقمندان، ح. ۱۳۹۳. نقش زنجیره ارزش در ارتقای کیفیت خدمات سلامت. مدیریت اطلاعات سلامت. دوره ۱۱. شماره ۶.
۹. گلشن تفتی، ا.، دامنگشان، ب. و شفیعی، ل. ۱۳۹۴. گیاه شناسی و ویژگی های میوه خرما، مضافتی. نشریه سازمان جهاد کشاورزی. شماره ۵۶۲.
۱۰. محترمی، ا. ۱۳۸۲. تاثیر فناوری اطلاعات بر زنجیره ارزش سازمانی. تدبیر.
۱۱. معین، م. ۱۳۸۵. فرهنگ فارسی جیبی. تهران. راه رشد. چاپ سوم.
۱۲. ملک اخلاق، ا.، ایاغ، ز.، فرخنده، م. ۱۳۹۱. نقش و جایگاه تکنیک های ارتقا در زنجیره های ارزش جهانی. فصلنامه تخصصی پارک ها و مراکز رشد. سال نهم. شماره ۳۴.
۱۳. منصوری، س. ۱۳۸۸. بررسی مدل کسب و کار در صنعت یادگیری الکترونیکی. مجموعه مقالات کنفرانس آموزش الکترونیکی. دی ۱۳۸۸. دانشگاه علم و صنعت.
۱۴. منصوری، س. و ریاضی، ک. ۱۳۹۲. بررسی مدل های زنجیره ارزش در صنعت آموزش الکترونیکی و ارائه مدل بهینه (مطالعه موردی: یکی از دانشگاه های تهران). مجله مدیریت فناوری اطلاعات.
15. Al-Shahib, W., Marshall R.J., 2003. The fruit of the date palm: Its possible use as the best food for the future?, International Journal of Food Sciences and Nutrition, 54(4): 247-259.
16. Kheiri, sh. (2012). Investigating educational needs of roodbar olive orchardist: regarding development of olive gardens. Elsevier, Procedia - Social and Behavioral Sciences 46 (2012) 2281 – 2283.
17. Suvedi, M., Jeong, E. and Coombs, J. (2010) Education needs of Michigan farmers. Journal of extension, 48(3): article number 3 RIB.

18. Tabaraei, M and Ghasemi, M. (2005). A study of educational needs of pea growers in Northern Khorasan. Proceedings of First National Conference of Pulses, Mashhad: Institute of Plant Sciences, Ferdowsi University of Mashhad. (In Farsi).

19. Tabatabaeifar, V. (2002). Identify education and extention needs of Cotton growers in the crop years 1380-1379 (case study: Garmsar city) .M.Sc. Thesis Agricultural Extension and Education. Islamic Azad University, Branch of Science & Research. (In Farsi).

